

STANDARZY WYMAGAŃ BĘDĄCE PODSTAWĄ PRZEPROWADZANIA EGZAMINU MATURALNEGO

JĘZYK POLSKI

W ZAKRESIE WIEDZY O JĘZYKU

- 1) co to jest znak i jakie są rodzaje znaków:
 - zna typy znaków (np. ikonograficzne, językowe),
 - wie, co to znaczy, że określony zbiór znaków jest systemem,
 - rozumie istotę języka jako dwuklasowego systemu znaków,
- 2) jakie są podsystemy języka:
 - zna podsystem fonetyczny, leksykalny i gramatyczny; wie, co to wyraz, a co forma wyrazowa,
 - zna podstawowe pojęcia leksykalne, słowotwórcze, fleksyjne, składniowe, to znaczy zna podstawy gramatyki języka polskiego,
- 3) na czym polega bogactwo leksykalne i frazeologiczne polszczyzny i jak je pomnażać środkami rodzimymi:
 - zna pojęcia synonimii, antonimii, polisemii, homonimii leksykalnej,
 - zna podstawowe procesy słowotwórcze polszczyzny,
 - zna definicję i rozróżnia typy frazeologizmów,
 - zna pojęcie neosemantyzacji,
- 4) co to znaczy mówić i pisać poprawnie:
 - zna pojęcie kultury języka, normy językowej i błędu językowego,
 - zna podstawowe typy błędów językowych (błędy wymowy, odmiany, składniowe, leksykalne, znaczeniowe, frazeologiczne, stylistyczne, ortograficzne i interpunkcyjne),
- 5) czym różni się polszczyzna mówiona od pisanej, czyli zna podstawowe cechy obu typów języka, wynikające z różnic sytuacji komunikacyjnej,
- 6) na czym polega społeczne i terytorialne zróżnicowanie polszczyzny:
 - zna pojęcie dialektu ludowego i gwary ludowej,
 - wie, co to są gwary środowiskowe i zawodowe,
 - zna pojęcie regionalizmu językowego,
- 7) jakie są style współczesnej polszczyzny:
 - zna pojęcie stylu językowego, a także stylów artystycznych i użytkowych,
 - zna podstawowe cechy stylów pisanych (urzędowego, dziennikarskiego, publicystycznego, naukowego) i mówionych (monologowego, dialogowego),
- 8) co to jest stylizacja językowa i jakie są podstawowe typy stylizacji (biblijna, archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja tekstu),
- 9) co to jest akt mowy i jakie są rodzaje aktów mowy; wie o składnikach aktu mowy, o jego sensie dosłownym i intencjonalnym,
- 10) jakie są podstawowe funkcje tekstów językowych; zna funkcję komunikacyjną, impresywną, ekspresywną i poetycką tekstu,
- 11) na czym polega umiejętność przekonywania; co to są zabiegi perswazyjne i nieuczciwe używanie języka:
 - zna pojęcia perswazji językowej i manipulacji oraz etyki językowej,
 - zna językowe środki wykorzystywane w tych zabiegach,
- 12) na czym polega umiejętność publicznego zabierania głosu oraz zna podstawowe pojęcia retoryczne: pytanie retoryczne, elipsę, metaforę,
- 13) jak sprawnie posługiwać się polszczyzną w zależności od sytuacji komunikacyjnej:

- zna zasadę stosowności wypowiedzi,
 - wie, kiedy posługiwać się językowymi odmianami oficjalnymi, a kiedy nieoficjalnymi,
- 14) na czym polega językowy savoir-vivre, czyli zna sposoby zwracania się do innych, zasady grzeczności np. w dyskusji, w korespondencji,
- 15) jakie były najważniejsze procesy językowe w historii języka i jakie ślady pozostawiły one we współczesnej polszczyźnie (podstawowe procesy fonetyczne, a także leksykalne - rozwój znaczeniowy wyrazów, zapożyczenia),
- 16) jakie są językowe rezultaty kontaktów polszczyzny z innymi językami, dawniej i dziś:
- wie, z jakich języków polszczyzna przede wszystkim zapożyczała środki językowe,
 - zna pojęcia zapożyczenia leksykalnego i kalki językowej (znaczeniowej i strukturalnej),
- 17) co to znaczy, że język jest wartością, czyli wie, co to jest wartość sama w sobie (autoteliczna) i wartość użytkowa języka (język jako narzędzie),